

Ο Θεός των Ελλήνων δεν μένει πάντα εδώ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ*

Η Ζωή βιώνεται προς τα εμπρός αλλά κατανοείται προς τα πίσω, είχε πει ο Κίρκεγκορ. Τι πρέπει να περιέχει ένα εθνικό αφήγημα για την κρίση; Η Ευρωζώνη διέπραξε τεράστια λάθη –ατολμίας παρά ιδιοτέλειας– στην ελληνική κρίση. Όμως η ιστορία της κρίσης δεν πρέπει να είναι μια ιστορία εθνικής θυματοποίησης. Χτίσαμε μια μυθολογία αδικημένου λαού, αιώνιου θύματος ξένων συμφερόντων. Η αλήθεια ήταν συνήθως διαφορετική. Σε κομβικές ιστορικές συγκυρίες, από το Ναυαρίνο μέχρι τους διπλωματικούς θριάμβους του Ελευθέριου Βενιζέλου μέχρι την Ε.Ε., οι ξένες δυνάμεις μας βοήθησαν – όχι από οίκτο αλλά επειδή τα συμφέροντά τους συνέκλιναν με τα δικά μας.

Αυτή η φιλολογία της αδικίας και θυματοποίησης είναι μέρος της συλλογικής παρακμής, και δυστυχώς καλλιεργείται και σε υψηλό πολιτειακό επίπεδο. Στην πραγματικότητα (εάν δούμε τη μεγάλη εικόνα, μακρύτερα από αυτή την κρίση) είμαστε ένας από τους τυχερούς λαούς του κόσμου. Κατοικούμε σε ένα από τα καλύτερα οικόπεδα, αντλούμε ιστορική πρόσοδο από το κλέος των προγόνων, κόβοντας εισιτήριο για τα επιτεύγματά τους. Συνήθως στην ιστορία το κακό

που κάναμε το επιφέραμε οι ίδιοι στον εαυτό μας. Με εξαίρεση ίσως τον μεγάλο φόρο αίματος και καταστροφής της χώρας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Που δυστυχώς προσφέρεται για ατυχείς και ανιστόρητους παραλληλισμούς με επίκεντρο τη σημερινή δημοκρατική Γερμανία. Τη χώρα που κατά ενδιαφέρονουσα ιστορική ειρωνεία, μετά την παράδοση των ΗΠΑ στον Τραμπ, βρέθηκε να κουβαλά το ηγετικό βάρος υπεράσπισης των ευρωπαϊκών και δυτικών πολιτικών κεκτημένων και αξιών.

Λοιπόν είμαστε τυχερός λαός, και στις μεγάλες συγκρούσεις βρεθήκαμε με τη μεριά των νικητών. Κάναμε βέβαια πάρα πολλά λάθη αλλά στις κρίσιμες ιστορικές καμπές επιλέγαμε σωστά (με τη Δύση, με την Ε.Ε.). Και παρά την εφιαλτική επιδείνωση των τελευταίων έξι ετών, παραμένουμε ανάμεσα στις 45 πλουσιότερες χώρες.

Προσοχή, δεν θέλω να επαφεθώ σε μια μεταφυσική που οδηγεί στην επανάπαυση: ότι επειδή υπήρξαμε τυχεροί άρα ο Θεός των Ελλήνων θα δουλεύει πάντα για μας. Πιθανόν, η τύχη μας να έχει λήξει, όπως θα έλεγαν οι Αγγλοσάξονες. Ετσι νιώσαμε σίγουρα πολλοί από μας το εφιαλτικό καλοκαίρι του 2015.

Εγγραφα πάντα ότι η Ελλάδα πρέπει να γαντζωθεί στην Ε.Ε. και στο δυτικό σύστημα, και σήμερα η στρατηγική αυτή είναι επιτακτική περισσότερο παρά ποτέ.

Ετσι αισθανόμαστε συχνά βλέποντας μια ανεπαρκή κυβέρνηση να αδυνατεί να εφαρμόσει αυτά που η χώρα χρειάζεται. Αλλά η προσπάθεια μιας ορθολογικής ανάλυσης και κατανόησης της πραγματικότητας και της κρίσης απαιτεί μια πολύ λεπτή άσκηση ισορροπιών.

Πρώτον, λειτουργούμε σε έναν κόσμο εξωτερικών περιορισμών, αλλά δεν είναι όλα ντετερμινιστικά καθορισμένα. Τις ευκαιρίες τις φτιάχνεις και τις αξιοποιείς μόνος σου, τον δρόμο τον χαράξεις εσύ. Δεν ζούμε όμως και στον θρίαμβο της βουλποσαρχίας, όπου αν κάτι το θέλεις πολύ, ολόκληρο το σύμπαν θα συνωμοτήσει για να το αποκτήσεις, όπως έγραφε ο κάποτε δημοφιλής στη χώρα μας Πάουλο Κοέλιο. Γιατί μπορεί εσύ να το θέλεις πάρα πολύ, αλλά το σύμπαν εκείνη την ώρα να είναι απασχολημένο.

Δεύτερον, μια άλλη λεπτή ισορροπία: δεν είναι όλα ζήτημα ισχύος και συμφέροντα και σχέσεις εξουσίας, υπάρχουν και κανόνες στο παιχνίδι, υπάρχει κι ένα ευρωπαϊκό κράτος δικαίου. Χωρίς το ευρωπαϊκό και διεθνές κράτος δικαίου θα καταλήγαμε σε έναν κόσμο όπου το μόνο που μετράει είναι το δικαίο του ισχυρού. Κι αυτό δεν θα μας συνέφερε.

Αλλά είναι βέβαιο ότι ζούμε σε έναν κόσμο ανταγωνισμού συμφερόντων, κι έτσι το σημαντικό είναι να αντιλαμβάνεσαι πού βρίσκεται το δικό σου συμφέρον ως χώρα, σε ποιες πάγιες σχέσεις και συμμαχίες. Και να φροντίζεις τα δικά σου εθνικά συμφέροντα να συγκλίνουν, να συναντώνται με εκείνα των ισχυρών. Ή να μετέχεις σε ισχυρά κλαμπ, ώστε να αντισταθμίσεις την αδυναμία σου, συμβάλλοντας στο να γίνουν ακόμα ισχυρότερα. Ετσι μεγαλούργησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, έτσι μας έβαλε στην Ευρώπη ο Κωνσταντίνος Καραμανλής και στο ευρώ ο Κώστας Σημίτης. Και γι' αυτό ο αμετακίνητος στρατηγικός ορίζοντας της χώρας ήταν πάντοτε (παρά τις διακυμάνσεις και παλινωδίες) η Ευρώπη και η Δύση. Αυτό ακόμα και οι ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ κάποια στιγμή το κατάλαβαν. Το διεθνές περιβάλλον ήταν πολύ διαφορετικό όταν γράφονταν τα κείμενα που συγκρότησαν το βιβλίο «Το Νησί που Φεύγει: 121+1 κείμενα για την κρίση». Η Βρετανία ήταν ακόμα στην Ε.Ε., ο Ομπάμα ήταν πρόεδρος, και ο Τραμπ μια γραφική εκκεντρικότητα από κείνες που παράγει κατά κόρον η Αμερική. Το περιβάλλον τότε ήταν βαθιά ανησυχητικό. Τώρα είναι τρομακτικό.

Η Ελλάδα πέρυσι το καλοκαίρι ήταν το νησί που ανεπαισθήτως απομακρυνόταν από την Ευρώπη. Από τότε μέχρι σήμερα ένα άλλο νησί κυριολεκτικά αποφάσισε να φύγει από την Ευρώπη.

Εγγραφα πάντα ότι η Ελλάδα πρέπει να γαντζωθεί στην Ε.Ε. και στο δυτικό σύστημα, και σήμερα η στρατηγική αυτή είναι επιτακτική περισσότερο παρά ποτέ. Η κατάσταση θυμίζει ναυτική περιπέτεια τρόμου. Οπου το καράβι αφού πάλεψε με φοβερές τρικυμίες καταφέρνει επιτέλους να δέσει στην προβλήτα. Αλλά εκεί που το πλήρωμα βγάζει μια ανάσα ανακούφισης, διαπιστώνει ότι η ίδια η προβλήτα έχει αρχίσει να αποκόπτεται από την ξηρά.

Πρέπει να διατηρήσουμε τον ενθουσιασμό μας για την Ευρώπη, ιδίως όσο οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες χάνουν τον δικό τους ενθουσιασμό.

*Ο κ. Γιώργος Παγουλάτος είναι καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Το βιβλίο του «Το Νησί που Φεύγει: 121+1 κείμενα για την κρίση» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος. Το άρθρο προέρχεται από την ομιλία του συγγραφέα στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου.